

Asia: VM183:00/2017 ja VM/1631/03.01.00/2018

Luonnos hallituksen esitykseksi eduskunnalle laiksi julkisen hallinnon tiedonhallinnasta sekä eräksi siihen liittyviksi laeiksi

Lausunnonantajan lausunto

Voitte kirjoittaa lausuntonne alla olevaan tekstikenttään

Lausuntopyyntöön kohteena olevan hallituksen esityksen tarkoituksena oleva tiedonhallintaa koskeva yleislaki, jolla edistettäisiin viranomaisten tiedonhallinnan laatua, tietoturvallisuutta, tietoaineistojen vastuullista hyödyntämistä sekä julkisuusperiaatteen toteuttamista viranomaisten tietoaineistojen hallinnassa ja kansalliseen kulttuuriperintöön liittyvien viranomaisten tietoaineistojen ja arkistojen muodostamisessa, on itsessään kunnioitettava tavoite.

2. Arvionne lukuun 2 Nykytila

-

3. Arvionne lukuun 3 Esityksen tavoitteet ja keskeiset ehdotukset

On lähtökohtaisesti kannatettavaa, että useita erillisiä lakeja pyritään yhdistämään tähän uuteen lakiin. Esityksessä todetaan kuitenkin, että: ”Ehdotettavan uuden tiedonhallintalain sijaan useassa laissa hajanaisesti olevaa tiedonhallinnan sääntelyä voisi kehittää nykyisten lakien puitteissa.” Kun ottaa huomioon ehdottavan uuden lainsäädännön yliopistosektorille tuoman huomattavaan ylimääräisten työn (mm. tiedonhallinnan suunnittelu ja kuvaus sekä tietoturva vaatimukset) ja kustannukset, kannatamme tiedonhallinnan sääntelyn kehittämistä ensisijaisesti nykyisten lakien puitteissa.

5. Kommentit ja huomiot lakiehdotuksen lukuun 1 yleiset säännökset (pykälät 1-4 ja niiden yksityiskohtaiset perustelut)

Esityksen mukaiset pakolliset tiedonhallinnan ohjeistukset tarkoittavat lisää byrokratiaa yliopistoille, joiden hallinnon järjestämisen tulisi yliopistolain 3 §:n mukaan kuitenkin kuulua yliopiston omaan itsehallintoon.

6. Kommentit ja huomiot lakiehdotuksen lukuun 2 Julkisen hallinnon tiedonhallinnan yleinen ohjaus (pykälät 5-9 ja niiden yksityiskohtaiset perustelut)

Tiedonhallinnan ohjaus jaetaan ehdotetussa laissa usean toimijan kesken. Myös ministeriöt mainitaan ohjausvastuullisina. Toimivaltaa ja vastuita koskevat seikat tulee kuitenkin määritellä tarkoin, ettei myöhemmin ilmene tarpeettomia toimivaltasekaannuksia. Esimerkiksi yliopistojen kohdalla lakiehdotuksen viranomaistoiminnan ohjaussuhde jää nyky muodossa epämääräiseksi.

7. Kommentit ja huomiot lakiehdotuksen lukuun 3 Tiedonhallinnan suunnittelu ja kuvaaminen (pykälät 10-12 ja niiden yksityiskohtaiset perustelut)

-

8. Kommentit ja huomiot lakiehdotuksen lukuun 4 Tietoturvaluokitus (pykälät 13-18 ja niiden yksityiskohtaiset perustelut)

-

9. Kommentit ja huomiot lakiehdotuksen lukuun 5 Turvallisuuksiluokitus (pykälät 19-22 ja niiden yksityiskohtaiset perustelut)

-

10. Kommentit ja huomiot lakiehdotuksen lukuun 6 Asian ja palvelujen tiedonhallinta (pykälät 23-26 ja niiden yksityiskohtaiset perustelut)

Lakiehdotuksen jako, jossa on toisaalta viranomaistoiminnan asiarekisteriin merkittävät asiakirjat ja toisaalta palvelutoiminnassa syntyvät aineistot aiheuttanee sekaannusta. Jakoa viranomaisen asiankäsitteeseen liittyvään yksilöivään asiatunnukseen ja muihin tunnuksiin voi pitää keinotekoisena.

On kannatettavaa, että moninkertaista viranomaistoiminnan tietojen säilyttämistä tietojärjestelmissä vähennetään ja, että asiakirjan tai tiedon säilyttämisen- ja varsinkin arkistointivastuu olisi asian vireille panneella viranomaisella. Tiedonhallintayksiköllä tulisi olla kuitenkin oikeus säilyttää keskeiset substanssitoimintaansa vaikuttavat hallinnolliset asiakirjansa itsellään.

Ei ole tarkoituksenmukaista, että viranomaisasiakirjojen asiarekisterin asioita koskevat tiedot hävitetään tiedonhallintayksikössä saman aikaisesti yhdessä asiakirjojen kanssa. Tietoa organisaatiossa käsitellyistä asioista voidaan tarvita myös sen jälkeen, kun asiakirjat ja tiedot/tietoyksiköt on hävitetty. Asiakirjarekisteriin rekisteröidyt tiedot ovat tutkimuksen lähdeaineistoa senkin jälkeen kun asiakirjat on hävitetty.

11. Kommentit ja huomiot lakiehdotuksen lukuun 7 Tietoaineistojen muodostaminen ja sähköinen luovutustapa (pykälät 27-31 ja niiden yksityiskohtaiset perustelut)

On tavoiteltavaa, että lakiluonnoksen tarkoittamaa viranomaisen tiedonhallintaa ja tietoaineistoja käsitellään ensisijaisesti sähköisessä muodossa. Olisi kuitenkin aiheellista täsmentää esitystä siten, että velvollisuus muuntaa asiakirjoja sähköiseen muotoon ei koskisi asiakirjoja, joiden säilyttämisaika olisi kohtuullisen lyhyt tai joita kokonsa taikka muun syyn vuoksi ei saada muutettua sähköiseen muotoon.

12. Kommentit ja huomiot lakiehdotuksen lukuun 8 Tietoaineistojen säilyttäminen ja arkistointi (pykälät 32-38 ja niiden yksityiskohtaiset perustelut)

Lakiehdotuksessa yliopistojen tutkimuseettisille toimikunnille on osoitettu merkittävää valtaa tutkimusaineistojen arkistoinneissa. On huomioitava, että lopullista arviota tutkimusaineiston merkittävyydestä ei välttämättä voi mikään tahon tehdä, vaan sen merkittävyys tai muu arvo voi selvitä vasta vuosien päästä. Ongelmallista on myös mitä lakiehdotuksessa viitataan tutkimusaineistolla, tutkimusdataan vai myös tutkimushankkeen aikana syntyneeseen muuhun valmistelu- ja työskentelyaineistoon? Saattaa olla myös kohtuutonta lisätä tutkimuseettisten toimikuntien työtaakkaa entisestään.

13. Kommentit ja huomiot lakiehdotuksen lukuun 9 Erinäiset säännökset (pykälät 39-40 ja niiden yksityiskohtaiset perustelut)

Lakitekstiin kirjattu siirtymäaika vaikuttaa kovin lyhyeltä, ottaen huomioon muutoksen vaikutukset, joita ei ole riittävässä määrin etukäteen arvioitu ja se, ettei toistaiseksi ei ole esitetty minkäänlaista ehdotuksia tiedonhallintamallin sisällöstä tai muodosta. Siirtymäajassa tulisi myös huomioida soveltamisalaan kuuluvien viranomaisten täysin erilainen valmiustilanne. Toisin kuin yliopistojen, valtionhallinnon osalta vaikutusten arvioinnissa onkin todettu, että: ”lakiehdotukseen sisältyvien tietoturvasuutta ja tietojen turvallisuus luokittelua koskevien säännösten ei arvioida aiheuttavan merkittäviä taloudellisia vaikutuksia ehdotuksen vastatessa pitkälti voimassa olevaa sääntelyä.”

14. Muut huomiot

-

Vaikutusten arviointi

Tiedonhallinnan suunnittelu ja kuvaaminen:

Lakiehdotuksen yleiset tavoitteet ovat sinänsä kannatettavia. Kokonaisuudessaan arvioiden lakiluonnos ja sen vaikutukset ovat vaikeasti hahmotettavissa eikä lakiluonnoksesta käy ilmi, miksi soveltamisala on laajennettu koskemaan yliopistosektoria.

Lakiluonnoksessa todetaan, että: ”Ehdotettavan uuden tiedonhallintalain sijaan useassa laissa hajanaisesti olevaa tiedonhallinnan sääntelyä voisi kehittää nykyisten lakien puitteissa”. Siten esitämme harkittavaksi ensisijaisesti, ettei lakiluonnosta sellaisenaan viedä eteenpäin, toissijaisesti yliopistosektorin rajaamista lainsäädännön ulkopuolelle ja mikäli lakiluonnos viedään eteenpäin, että yliopistosektoria ajatellen muutoksille varataan riittävän pitkä siirtymäaika.

Tietoturvasuus:

-

Asian ja palvelujen tiedonhallinta:

-

Tietoaineistojen luovuttaminen ja sähköinen luovutustapa:

-

Tietoaineistojen säilyttäminen ja arkistointi:

-

Muuta huomioitavaa:

-

Laaksonen Seija
Taideyliopisto